

Grzegorz Misiura

Okoliczności powstania ksiązek księdza Marcina Ziółkowskiego (1914-1976)

Rocznik Kolbuszowski 14, 59-74

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Okoliczności powstania książek księdza Marcina Ziółkowskiego (1914-1976)

W 2013 roku ukazał się artykuł biograficzny o ks. Marcinie Ziółkowskim, pochodzącym z Kopci w gminie Dzikowiec¹. Wspomniano tam, że napisał on kilka książek i artykułów z eschatologii. Wydanie drukiem jego prac wymaga jednak szerszego omówienia, co zostanie dokonane w niniejszym artykule. Zostanie także przedstawione uzyskanie przez ks. Marcina Ziółkowskiego stopnia magistra teologii na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 1948 roku. Informacje te w większości są nowe i dotychczas niepodawane w literaturze. Część informacji powtarzających się w poprzednim artykule rozbudowano i uzupełniono, żeby dokładniej zaprezentować życie ks. Marcina².

Źródła, które posłużyły do napisania niniejszego artykułu, znajdują się w Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Lublinie, Archiwum Diecezjalnym w Sandomierzu, Archiwum Generalnym Zgromadzenia Sióstr Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus w Podkowie Leśnej oraz w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Oprócz szerokiej kwerendy, informacji dostarczyła także korespondencja z Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie.

Niestety, nie zachowały się dokumenty zakonne dotyczące ks. Ziółkowskiego. Podczas działań wojennych bowiem przepadły dokumenty kolegium pińskiego, a także dokumenty związane z jego dymisją z zakonu.

---

¹ G. Misiura, *Życie i działalność duszpastersko-naukowa ks. Marcina Ziółkowskiego (1914-1976)*, „Studia Sandomierskie” 20:2013, nr 2, s. 41-62.

² Niniejszy artykuł stanowi rozszerzoną i przeredagowaną wersję referatu pt. *Jezuicki kleryk Marcin Ziółkowski. Pobyt w zakonie i dorobek pisarski*, wygłoszonego na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Ad maiorem Dei gloriam. 450 lat obecności Towarzystwa Jezusowego na ziemiach polskich*, mającej miejsce w dniach 8-9 maja 2014 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie.

Z kolei w Krakowie przebywał tylko kilka tygodni, więc nie powstała jeszcze jego dokumentacja. Nazwisko Marcina Ziółkowskiego podają jednak spisy zakonne. On sam wspominał o swoim pobycie u jezuitów, gdy ubiegał się o przyjęcie do seminarium duchownego w Łucku, a następnie w Sandomierzu. Przez ten krótki czas pobytu w zakonie ujawniły się jego aspiracje naukowe, które rozwinął w późniejszym czasie. Warto też wspomnieć, że jego biogramy znajdują się w *Encyklopedii wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995* oraz w *Słowniku jezuitów polskich 1564-1990. T. XII*³. Ze względu na wartość napisanych przez niego prac, jego biogram pojawił się w *Słowniku polskich teologów katolickich*⁴. Na temat naukowych dokonań ks. Ziółkowskiego powstała praca magisterska, napisana w 1999 roku w Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu. Podsumowuje ona dorobek pisarski ks. Ziółkowskiego⁵. Po jego śmierci ukazało się wspomnienie w „Kronice Diecezji Sandomierskiej”, a w „Tygodniku Powszechnym” pojawił się nekrolog⁶.

1. Informacje biograficzne

Marcin Ziółkowski urodził się 10 listopada 1914 r. w Kopciach, parafia Dzikowiec, w diecezji przemyskiej, jako syn Franciszka i Julianny Ziółkowskich. W wieku 7 lat rozpoczął naukę w miejscowej szkole powszechnej, a w 13. roku życia w gimnazjum klasycznym w powiatowym mieście Kolbuszowa. Po skończonej 4 klasie gimnazjum (27 czerwca 1931 r.) przerwał naukę, chcąc wstąpić do zakonu jezuitów⁷.

Dnia 4 sierpnia 1931 r. wstąpił do nowicjatu Towarzystwa Jezusowego w Starej Wsi. Kilka lat później, w podaniu o przyjęcie do seminarium duchownego w Łucku napisał, że do zakonu wstąpił „za namową”. Nie wiadomo jednak, kto go do tego namówił, ale faktem jest, że cztery dni przed wstąpieniem (31 lipca) w bazylice starowiejskiej przyjął sakrament bierzmowania z rąk bpa Anatola Nowaka, ordynariusza przemyskiego⁸.

³ Ziółkowski Marcin, w: *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, red. L. Grzebień, Kraków 1996, s. 793; Ziółkowski Marcin, w: L. Grzebień, *Słownik jezuitów polskich 1564-1990. T. XII W-Z*, Kraków 1993, s. 232.

⁴ J. Krasieński, Ziółkowski Marcin, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1918-1981. T. 7*, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 493-494.

⁵ L. Biłas, *Eschatologia w ujęciu Księdza Marcina Ziółkowskiego*, Lublin 1999.

⁶ W. Wójcik, Ks. Marcin Ziółkowski (1914-1976), „Kronika Diecezji Sandomierskiej” [dalej: KDS] 69:1976, z. 7-8, s. 186-192; nekrolog ks. Marcina Ziółkowskiego, „Tygodnik Powszechny” 30:1976, nr 19, s. 7.

⁷ G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 41-43; Ziółkowski Marcin, w: *Słownik*, s. 232.

⁸ Ośrodek Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne [dalej: ABMK], Archiwum Diecezji Łuckiej [dalej: ADŁ], Wyższe Seminarium Duchowne w Łucku [dalej: WSDŁ], Mf 4687

Bierzmowany zatem został w jezuickiej bazylice we wspomnienie św. Ignacego Loyoli, a przyjęcie tego sakramentu było zapewne konieczne, aby rozpocząć naukę w jezuickim kolegium. Można przypuszczać, że podczas nauki w kolbuszowskim gimnazjum Marcin Ziółkowski zawarł znajomość z jezuitami ze Starej Wsi i któryś z nich namówił 17-letniego wówczas młodzieńca, by wstąpił do tego zakonu. Tak też się stało. Dwa lata później, 6 sierpnia 1933 r., w Starej Wsi złożył pierwsze śluby zakonne na ręce o. Wojciecha Trubaka TJ, rektora tamtejszego kolegium w latach 1929-34⁹. Został więc zakonnikiem Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego. W latach 1933-1935 uzupełniał wykształcenie gimnazjalne w kolegium w Starej Wsi, gdzie od 1934 roku rektorem był o. Augustyn Dyla TJ¹⁰. Następnie, w latach 1935-1937, uczył się w kolegium w Pińsku, które było częścią kompleksu jezuickiego¹¹. Rektorami byli tam wówczas o. Józef Pachucki TJ (w latach 1931-1936) i o. Paulin Zabdyr TJ (w latach 1936-1939)¹².

[mikrofilm] Akta osobowe alumnów (1923-1939), Ziółkowski Marcin, *Poświadczenie bierzmowania*, b.d., s. 35; G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 43; Ziółkowski Marcin, w: *Słownik*, s. 232.

Anatol Nowak (1862-1933), święcenia kapłańskie przyjął w 1885 r., w 1900 r. został biskupem pomocniczym diecezji krakowskiej, a od 1924 r. aż do śmierci był ordynariuszem diecezji przemyskiej. H. Borcz, *Nowak Anatol*, w: *Encyklopedia Katolicka* [dalej: EK], t. 14, Lublin 2010, kol. 30-31.

⁹ *Stara Wieś*, w: *Encyklopedia wiedzy*, s. 641-642. Wojciech Trubak TJ (1869-1949), święcenia kapłańskie przyjął w 1903 r. w Krakowie, profesor seminarium duchownego w Jassach (1896-1900, 1904-1906), socjusz mistrza nowicjatu i duchowny domu w Starej Wsi (1906-1917), superior, rekolekcjonista i moderator Sodalicii Mariańskiej we Lwowie (1917-1920), mistrz nowicjatu w Starej Wsi (1920-1926), superior w Lwowie (1926-1929), rektor w Starej Wsi (1929-1934) oraz superior w Czechowicach (1934-1938), instruktor III probacji we Lwowie (1939-1940) oraz superior w Kołomyi (1940-1946). *Trubak Wojciech*, w: tamże, s. 701.

¹⁰ Augustyn (Dominik) Dyla TJ (1885-1958), święcenia kapłańskie przyjął w 1915 r. w Krakowie, studiował filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (1918-1919), profesor filozofii i nauk przyrodniczych w Nowym Sączu (1917-1918), teologii moralnej w Krakowie (1918-1919), kosmologii, biologii i fizyki w Nowym Sączu (1919-1926), magister nowicjatu w Starej Wsi (1926-1939) i tamże rektor (1934-1939), instruktor III probacji w Starej Wsi (1939-1942), Lwowie (1942-1944), Starej Wsi (1944-1945), Opolu (1945-1946) i Czechowicach (1947-1956). *Dyla Augustyn*, w: tamże, s. 138.

¹¹ Wiadomość z Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego do autora artykułu z dnia 18 marca 2014 r.

¹² *Pińsk, kolegium 1919-1939*, w: *Encyklopedia wiedzy*, s. 510.

Józef Pachucki TJ (1892-1954), święcenia kapłańskie przyjął w 1922 r. w Krakowie, profesor fizyki i matematyki oraz wychowawca w konwiktach w Wilnie (1922-1923), profesor religii w Chyrowie (1923-1924) oraz historii, geografii i języka łacińskiego w Starej Wsi (1925-1928), redaktor „*Naszyc Wiadomości*” (1928-1930), rektor kolegium w Pińsku (1931-1936) oraz superior w Częstochowie (1936-1939), podczas wojny pracował w klasztorze paulinów w Częstochowie, po wojnie operariusz w Zakopanem

Od 1935 roku, jak sam wspominał, „oddał się pracy pisarskiej na mniejszą skalę”. W Krakowie wydano napisane przez niego *Godzinki o Przenajświętszym Sakramencie*, *Podręcznik do adoracji Najświętszego Sakramentu* i *Drogę Krzyżową*, na użytek młodzieży z Krucjaty Eucharystycznej. Dwie ostatnie powstały na życzenie krajowego Dyrektora Krucjaty Eucharystycznej, którym był od 1927 roku jezuita, o. Józef Bok TJ¹³. Pierwsza z tych pozycji to *Godzinki o Przenajświętszym Sakramencie Ołtarza*. Jest to zbiór modlitw wzorowanych na Liturgii Godzin, który zawiera dodatkowo litanie o Przenajświętszym Sakramencie¹⁴. Nazwisko Marcina Ziółkowskiego nie jest tam wymienione, co nie wyklucza jego współdziałania przy powstawaniu modlitewnika. Na pewno nie jest on jego samodzielnym autorem, jak to zasugerował w swoim życiorysie. Niestety, nie udało się odnaleźć pozostałych dwóch pozycji, ponieważ napisane zostały do wewnętrznego użytku wspomnianej organizacji¹⁵. Kleryk Ziółkowski

---

(1945-1947), superior w Czechowicach (1947-1950), duchowny domu zakonnego w Poznaniu (1950-1953) i Warszawie (1953-1954), ponadto opiekun stowarzyszeń katolickich, konferencjonista i rekolekcjonista. *Pachucki Józef*, w: tamże, s. 487.

Paulin Zabdyr TJ (1896-1976), święcenia kapłańskie przyjął w 1928 r. w Lublinie, profesor fizyki i matematyki w Wilnie (1921-1923) i Pińsku (1923-1924, 1929-1932, 1933-1936), rektor tamtejszy (1936-1939), podczas wojny rektor kościoła w Lublinie, profesor tajnego nauczania w Warszawie (1940-1941) i superior w Lublinie na ul. Królewskiej (1941-1945), dyrektor gimnazjum (1945-1947) i rektor (1947-1950) w Gdyni, Kaliszu (1950-1952) i Warszawie (1952-1955) oraz superior w Poznaniu (1955-1964), także dyrektor chóru kościelnego i animator kościelnego chóru amatorskiego. *Zabdyr Paulin*, w: tamże, s. 775.

¹³ ABMK, ADŁ, WSDŁ, Mf 4687, Ziółkowski Marcin, *Życiorys M. Ziółkowskiego z dnia 26 lipca 1938 r.*, s. 7; G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 43. Józef Bok TJ (1886-1952), święcenia kapłańskie przyjął w 1914 r. w Krakowie, profesor filozofii, pedagogiki i wymowy w Nowym Sączu (1916-1922), superior i kierownik Sodalicii Mariańskich w Kołomyi (1922-1924) oraz Czechowicach (1924-1927, 1931-1934), od 1927 r. redaktor pisma „Hostia” i kierownik krajowego Sekretariatu Krucjaty Eucharystycznej, redagował serię opowiadań dla dzieci i młodzieży „Młodzi ulubieńcy Jezusa” (1929-1947), od 1938 r. rekolekcjonista i kierownik Sodalicii Mariańskiej we Lwowie, w czasie wojny opiekował się siostrami Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, po wojnie szerzył ideę Krucjaty Eucharystycznej w piśmie „Posłaniec Serca Jezusowego” i redagował serię książek młodzieżowych w cyklu „Biblioteczka Eucharystyczna”. *Bok Józef*, w: *Encyklopedia wiedzy*, s. 55.

¹⁴ *Godzinki o Przenajświętszym Sakramencie Ołtarza zestawione z modlitw liturgicznych oraz hymnów św. Tomasza z Akwinu*, Kraków 1935.

¹⁵ Nie ma ich w bibliotece Eucharystycznego Ruchu Młodych, sukcesora Krucjaty Eucharystycznej ani w Bibliotece Naukowej Księży Jezuitów w Krakowie. Wiadomość z Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie do autora artykułu z dnia 18 marca 2014 r.; wiadomość z Sekretariatu Eucharystycznego Ruchu Młodych w Poznaniu do autora artykułu z dnia 27 marca 2014 r.

musiał wyróżniać się jednak wśród uczniów kolegium, skoro powierzono mu napisanie tekstów do nabożeństw, co nie jest rzeczą łatwą.

Naukę w gimnazjum w Pińsku ukończył 25 maja 1937 r.¹⁶ W miesiącach letnich przeniósł się do Krakowa, by tam studiować filozofię na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie¹⁷. Rektorem tamtejszego kolegium był wówczas o. Józef Godaczewski TJ (w latach 1932-1939), a prefektem studiów (dziekanem) o. Eugeniusz Chomrański TJ (od 1934 roku)¹⁸. Niedługo po rozpoczęciu nauki, tj. 21 października 1937 r., Marcin Ziółkowski złożył w Krakowie dymisję z zakonu¹⁹. Tym samym zakończył się okres jezuicki w jego życiu, jednak był to początek jego drogi do kapłaństwa diecezjalnego.

W piśmie do ordynariusza łuckiego, bpa Adolfa Piotra Szelażka²⁰, prosząc o przyjęcie do tamtejszego seminarium duchownego w 1938 roku,

¹⁶ Archiwum Generalne Zgromadzenia Sióstr Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus w Podkowie Leśnej [dalej: AGCST], sygn. APSZ, Diecezja Łucka [dalej: DŁ], *Życiorys M. Ziółkowskiego z dnia 31 października 1943 r.*; G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 43.

¹⁷ Wiadomość z Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego do autora artykułu z dnia 18 marca 2014 r.

¹⁸ *Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie*, w: *Encyklopedia wiedzy*, s. 767-770.

Józef Godaczewski TJ (1894-1940), święcenia kapłańskie przyjął w 1923 r. w Krakowie, studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (1926-1930), profesor języka greckiego i matematyki w Chyrowie (1919-1920), profesor retoryki i homiletyki oraz współpracownik Wydawnictwa Apostolstwa Modlitwy w Krakowie, rektor tamtejszego kolegium (1932-1939), członek redakcji „Przeglądu Powszechnego” i „Sodalis Marianus”, współpracownik „Posłańca Serca Jezusowego”, autor licznych artykułów religijnych, kaznodzieja, rekolekcjonista i konferencjonista. *Godaczewski Józef*, w: tamże, s. 185.

Eugeniusz Chomrański TJ (1886-1958), święcenia kapłańskie przyjął w 1918 r. w Krakowie, studiował teologię w Dziedzicach (1915-1918) i Starej Wsi (1918-1919) oraz prawo kanoniczne na Uniwersytecie Gregorianum w Rzymie (1921-1922), profesor etyki (1929-1958) i prawa kanonicznego (1922-1926, 1948-1952) na Wydziale Filozoficznym i Teologicznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, kapelan kliniki chirurgicznej (1926-1935), spowiednik i rekolekcjonista, kapelan sióstr Córek Bożej Miłości (1946-1958), obrońca węzła małżeńskiego w Kurii Metropolitalnej w Krakowie (1928-1942) oraz sędzieja prosynodalny (1942-1957), opublikował podręcznik etyki oraz ponad 100 artykułów na tematy moralności chrześcijańskiej. *Chomrański Eugeniusz*, w: tamże, s. 93.

¹⁹ *Ziółkowski Marcin*, w: *Encyklopedia wiedzy*, s. 793; *Ziółkowski Marcin*, w: *Słownik*, s. 232.

²⁰ Adolf Szelażek (1865-1950), święcenia kapłańskie przyjął w 1888 r. w Płocku, w 1918 r. został biskupem pomocniczym diecezji płockiej, a od 1925 r. był ordynariuszem diecezji łuckiej na Wołyniu, aresztowany przez sowietów w nocy z 3 na 4 stycznia 1945 r. i więziony w Łucku i Kijowie, skąd zwolniono go 15 maja 1946 r., od 20 sierpnia tego roku aż do śmierci mieszkał w Zamku Bierzgłowskim k. Torunia, na terenie diecezji

napisał, że „musiał (...) wystąpić [z zakonu] z powodu niedomagań fizycznych”²¹. Władze seminaryjne postanowiły zbadać tę sprawę i w odpowiedzi na ich zapytanie, prowincjał Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego, o. Władysław Lohn TJ²², prowincjał w latach 1935-1947, napisał: „Zdolny nieprzeciętnie, zdradzał wielki zapał do głębszych i zagranicznych studiów, który to zapał, nie dając się ująć w ryzyka zakonnej reguły, był przyczyną jego dymisji”²³. Wynika z tego, że Marcin Ziółkowski wykazywał wielką chęć do nauki, nawet za granicą, i nie mogąc się podporządkować w tej kwestii władzom zakonnym, musiał z niego wystąpić. Poza tym zachorował, o czym sam wspominał, i to również przyspieszyło jego decyzję o odejściu z zakonu²⁴.

Po wystąpieniu z niego przez rok studiował filozofię w Rzymie, po czym złożył podanie o przyjęcie do seminarium duchownego w Łucku. Tam skończył kurs I, ale w wyniku działań wojennych dalsze lata studiów odbywał w Krakowie i w Sandomierzu. W tym ostatnim miejscu został wyświęcony na kapłana dnia 13 lutego 1944 r. i podjął pracę duszpasterską. Zmarł 18 kwietnia 1976 r. na plebanii we Wrzawach, w diecezji przemyskiej, gdzie proboszczem był jego najmłodszy brat Michał²⁵.

2. Początek działalności pisarskiej ks. Ziółkowskiego

Okoliczności lat wojny i okupacji, a potem włączenie polskich Kresów Wschodnich w granice ZSRR sprawiły, że ks. Marcin Ziółkowski zaczął swoją posługę w diecezji sandomierskiej. W Sandomierzu początkowo pracował przy parafii św. Józefa, następnie uczył w sandomierskich

---

chełmińskiej, który stał się centrum duchowym „diecezji łuckiej na wygnaniu”. M. Dębowska, *Szelągzek Adolf*, w: EK, t. 19, Lublin 2013, kol. 27-29.

²¹ ABMK, ADŁ, WSDŁ, Mf 4687, Ziółkowski Marcin, *Pismo M. Ziółkowskiego do ordynariusza diecezji łuckiej z dnia 8 maja 1938 r.*, s. 1-2.

²² Władysław Lohn TJ (1889-1961), święcenia kapłańskie przyjął w 1917 r. w Czechowicach, studia z teologii fundamentalnej i dogmatycznej odbył na Uniwersytecie Gregorianum w Rzymie (1919-1921), profesor teologii w Krakowie (1922-1926), rektor kolegium Bobolanum w Lublinie (1926-1928), profesor teologii na Uniwersytecie Gregoriańskim (1928-1934) i na Wydziale Teologicznym Bobolanum w Lublinie (1934-1935) oraz prowincjał małopolski (1935-1947), podczas wojny organizował tajne nauczanie i akcję pomocy materialnej dla więźniów i wysiedlonych, po wojnie dyrektor Wydawnictwa Apostolstwa Modlitwy w Krakowie (1948-1956), współredaktor „Posłańca Serca Jezusowego” i wizytator zakonu augustianów. Lohn Władysław, w: *Encyklopedia wiedzy*, s. 370.

²³ ABMK, ADŁ, WSDŁ, Mf 4687, Ziółkowski Marcin, *Pismo W. Lohna do rektora seminarium duchownego w Łucku z dnia 18 sierpnia 1938 r.*, s. 29.

²⁴ G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 43-44.

²⁵ Tamże, s. 44, tabela 2, s. 49, tabela 3, s. 50, 61; Ziółkowski Marcin, w: *Słownik*, s. 232.

szkołach, wreszcie został notariuszem Sądu Biskupiego, obrońcą węzła małżeńskiego i rektorem kościoła św. Jakuba w tym mieście²⁶. Tam też zostały wydane napisane przez niego książki, za wyjątkiem ostatniej, wydanej w Toronto, w Kanadzie. Ks. Marcin napisał także 4 artykuły, w tym trzy hasła do *Encyklopedii Katolickiej*²⁷. Jak już wspomniano, książki i artykuły ks. Ziółkowskiego zostały przebadane przez ks. Lesława Biłasa²⁸.

Swoją pierwszą książkę zatytułował *Dogmat widzenia uszczęśliwiającego w świetle eschatologii katolickiej*. Dnia 21 czerwca 1946 r. otrzymała *Nihil obstat* oraz *Imprimatur* i została wydana w tym samym roku w Sandomierzu, nakładem autora. Ułożył on ciekawą dedykację: „Eucharystycznemu Sercu Jezusa pracę niniejszą poświęcam. Autor”²⁹.

Już na samym początku książki stwierdził: „Praca niniejsza posiada charakter studium dogmatycznego, ale rozwija zagadnienie w sposób popularny, jest wyjaśnieniem nauki, którą głosi o widzeniu uszczęśliwiającym Kościół katolicki. (...) Oddając tę książkę do rąk czytelników, jedno mam gorące życzenie, a mianowicie, żeby swą treścią przeniknęła ich umysły i pobudziła skutecznie wolę do pożądania ideałów niezniszczalnych, nigdy nieprzemijających i wiecznotrwałych, do ukochania ponad wszystko Boga – tej odwiecznej Prawdy nieskończonej i niezmierzonej otchłani bezgranicznego Dobra”³⁰.

O poczytności jego książki niech świadczy pismo doktora B. Bilskiego z Gowarczowa do Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu: „Uprzejmie proszę Zarząd Kurii Biskupiej w Sandomierzu o łaskawe poinformowanie mnie, gdzie obecnie przebywa ksiądz Ziółkowski, który wydał w Sandomierzu książkę pod następującym tytułem: *Dogmat widzenia uszczęśliwiającego w świetle Eschatologii Katolickiej*. Pragnę nabyć tę książkę, która jest wyczerpana w nakładzie Księgarni św. Wojciecha. Może ksiądz Ziółkowski ma u siebie jeszcze egzemplarz tej książki i zechce mi takowy sprzedać.

²⁶ Archiwum Diecezji Sandomierskiej [dalej:ADS], Akta ks. Marcina Ziółkowskiego (1945-1976) [dalej: MZ], *Życiorys ks. M. Ziółkowskiego*, [październik 1958], b.p.; G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 51-56; *Ziółkowski Marcin*, w: *Słownik*, s. 232.

²⁷ M. Ziółkowski, *Widzenie uszczęśliwiające objawieniem i dopełnieniem życia łaski*, „Głos Karmelu” 21:1952, nr 7-8, s. 237-244; W. Hryniewicz, M. Ziółkowski, *Anglikańskie święcenia*, w: EK, t. 1, Lublin 1973, kol. 598-599; M. Ziółkowski, *Anioł stróż. W teologii*, w: EK, t. 1, kol. 61; tenże, *Anzelm z Cantenbury*, w: EK, t. 1, kol. 733-735.

²⁸ L. Biłas, *Eschatologia*, passim.

²⁹ M. Ziółkowski, *Dogmat widzenia uszczęśliwiającego w świetle eschatologii katolickiej*, Sandomierz 1946, s. 1, 4-5.

³⁰ Tamże, s. 8.

Również o tę samą sprawę prosił Zarząd Kurii Biskupiej w Sandomierzu: „Proszę mi taką książkę wysłać za zaliczeniem pocztowym”³¹.

W odpowiedzi napisano do niego: „Kurja komunikuje Panu Doktorowi w odpowiedzi na Jego pismo, że Ks. Marcin Ziółkowski mieszka w Sandomierzu. Można również tutaj u autora nabyć dzieło o widzeniu uszczęśliwiającym. Kurja powiadomiła X. Ziółkowskiego, że Pan Doktor pragnie kupić jego książkę”³².

Nie jest znany finał tej korespondencji, ale świadczy ona o zainteresowaniu książką ks. Ziółkowskiego także wśród osób świeckich. W 1947 roku wyszło drugie wydanie książki, również nakładem autora. *Nihil obstat* wydano 6 marca tego roku, a dzień później *Imprimatur*³³. Nakład książki prawdopodobnie został wyczerpany, dlatego trzeba było zrobić wznowienie. W porównaniu z pierwszym wydaniem, przesunięciu o jedną stronę uległy rozdziały II-V, a zakończenie książki o dwie strony, co wynikało z nowego układu graficznego. Ponadto w Rozdziale IV, „Intuicyjne poznanie Boga w nauce katolickiej”, zmieniono tytuł na „Dogmat nauki katolickiej o istnieniu intuicyjnego poznania Boga”³⁴.

3. Uzyskanie magisterium z teologii

Wspominając o wydaniu wymienionej wyżej pracy, należy przedstawić okoliczności, w których ks. Marcin Ziółkowski został magistrem teologii. W dniu 12 kwietnia 1948 r., przedkładając drugie wydanie swojej książki, ks. Marcin zwrócił się z prośbą do Dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, ks. prof. dra Aleksego Klawka³⁵, o zaliczenie jej jako pracy magisterskiej. Powołał się przy tym

³¹ ADS, MZ, *Pismo B. Bilskiego do Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu*, [luty 1947], b.p.

³² Tamże, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu do B. Bilskiego z dnia 14 lutego 1947 r.*, nr 769/47, b.p.

³³ M. Ziółkowski, *Dogmat widzenia uszczęśliwiającego w świetle eschatologii katolickiej*, wyd. 2, Sandomierz 1947, s. 4-5.

³⁴ Toż, Sandomierz 1946, s. 115; toż, wyd. 2, s. 119.

³⁵ Aleksy Klawek (1890-1969), święcenia kapłańskie przyjął w 1913 r. w Gnieźnie, studia teologiczne z biblistyki i orientalistyki odbył w Münster (1914-1917), Monachium, Berlinie i Wrocławiu, doktorat w 1917 r., od 1918 r. wykładał *Pismo Święte* w Gnieźnie i Poznaniu, w 1922 r. przebywał w Paryżu, profesor Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (1923-1939), podczas wojny był aresztowany i więziony w Poznaniu (do 1941), po wojnie był kierownikiem katedry egzegezy Starego Testamentu na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (1945-1954) i dziekanem tego Wydziału (1948-1952), od 1954 r. wykładał Stary Testament w seminariach krakowskim, śląskim i częstochowskim. B. Szier-Kramarek, *Klawek Aleksy*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 88-89.

na rozmowę na ten temat ks. prof. Wincentego Granata³⁶ z Dziekanem, która odbyła się podczas podróży Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie. Dostarczył też inne wymagane dokumenty, tj. świadectwa z poszczególnych lat studiów. Dziekan wyraził na to zgodę 7 maja, a już pismem z dnia 19 maja na recenzenta pracy został wyznaczony ks. prof. Ignacy Różycki³⁷. Praca została oceniona dostatecznie. Na mocy uchwały Rady Wydziału Teologicznego, studia seminaryjne zostały mu zaliczone w poczet studiów uniwersyteckich. Dnia 1 czerwca 1948 r. zdał kolokwium magisterskie i dzień później ks. Marcin Ziółkowski otrzymał dyplom magistra teologii, wydany przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie³⁸.

4. Kolejne prace ks. Marcina Ziółkowskiego

Po uzyskaniu tytułu zawodowego wzrósł prestiż ks. Ziółkowskiego w diecezji sandomierskiej i wkrótce zaczęto mu powierzać coraz bardziej odpowiedzialne stanowiska. Kontynuował też rozpoczętą działalność pisarską.

---

³⁶ Wincenty Granat (1900-1979), święcenia kapłańskie przyjął w 1924 r. w Sandomierzu, studiował na Uniwersytecie Gregorianum w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat z filozofii (1925) i teologii (1928), prefekt szkół podstawowych (1928-1929) i średnich (1930-1933) w Radomiu, profesor seminarium duchownego w Sandomierzu (od 1933) i Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Radomiu (od 1938), w okresie okupacji prowadził tajne nauczanie, wykładowca w KUL jako zastępca profesora (od 1952), następnie jako docent (1956-1960) i profesor (1961-1970), kierownik katedry teologii dogmatycznej na Wydziale Teologii w KUL, rektor tej uczelni (1965-1970). H. I. Szumił, *Granat Wincenty. Życie i dzieła*, w: EK, t. 6, Lublin 1993, kol. 38-39.

³⁷ Ignacy Różycki (1911-1983), święcenia kapłańskie przyjął w 1934 r. w Krakowie, przedtem od 1930 r. studiował filozofię i teologię w seminarium duchownym w Krakowie i na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytecie Angelicum w Rzymie (1931-1937), gdzie też uzyskał doktorat, odbył staż naukowy w Monachium (1938), prefekt (do 1939) i rektor (1939-1940) Niższego Seminarium Duchownego w Krakowie, jednocześnie pracownik Wydziału Teologicznego UJ, wykładowca dogmatyki w seminarium duchownym krakowskim i częstochowskim (od 1939), habilitacja w 1946, docent, następnie profesor nadzwyczajny (1954) i zwyczajny (1969), kierownik katedry dogmatyki szczegółowej na UJ, profesor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (od 1957). Z. Krzyszkowski, *Różycki Ignacy*, w: EK, t. 17, Lublin 2012, kol. 499-500.

³⁸ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, WT II, 252, Ziółkowski Marcin, *Pismo ks. M. Ziółkowskiego do Dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z dnia 12 kwietnia 1948 r.*; tamże, *Pismo Dziekanatu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie do ks. M. Ziółkowskiego z dnia 19 maja 1948 r.*, nr 229/48; tamże, *Informacja o zdanym kolokwium magisterskim przez ks. M. Ziółkowskiego*, b.d.; tamże, *Kopia dyplomu magistra teologii dla ks. M. Ziółkowskiego z dnia 2 czerwca 1948 r.*, nr 229/48. Kopie w zbiorach autora.

Druga jego książka została wydana już nie nakładem własnym, lecz w Wydawnictwie Diecezjalnym w Sandomierzu i nosiła tytuł *Tajemnica przeznaczenia. Nihil obstat* oraz *Imprimatur* do książki wydano 13 października 1949 r. Druk ukończono 26 kwietnia 1950 r., w liczbie 1000 egzemplarzy. Posiadała ona następującą dedykację: „Pamięci moich Rodziców pracę niniejszą poświęcam. Autor”³⁹. Dedykacja ta związana była ze śmiercią jego ojca, który zmarł 15 września 1949 r. w Kopciach, a więc książkę złożono do druku miesiąc po jego zgonie. Matka natomiast zmarła 4 lata wcześniej, 11 grudnia 1945 r.⁴⁰. W ten sposób ks. Marcin uczcił swoich rodziców.

W części „Od autora” wyjaśnił tematykę książki i formę przekazanych treści: „Zagadnienie przeznaczenia jest tajemnicą, wobec której umysł ludzki jest bardzo słaby. Chodzi bowiem tutaj o fakty porządku nadprzyrodzonego, o wolne postanowienia zbawczej woli Stwórcy, które dla człowieka w tym życiu zawsze pozostaną wielką zagadką. Książka niniejsza przedstawia kwestię przeznaczenia w sposób popularny [przystępny – w wyd. 2], opierając się na Bożym Objawieniu, nauce Kościoła Chrystusowego i opiniach katolickich teologów.”⁴¹.

Recenzja książki, która ukazała się w „Kronice Diecezji Sandomierskiej”, podkreślała, że zostało w niej przystępnie wyjaśnione zagadnienie predestynacji. Autor przedstawił stanowisko Kościoła w tej sprawie i wytknął najczęściej spotykane błędy. Książka ta była wówczas pierwszą, która poruszała ten temat w polskiej literaturze teologicznej⁴². Rok później wydrukowano kolejne 1000 egzemplarzy, ale jako drugie wydanie książki, zawierające pewne korekty. *Nihil obstat* wydano 13 sierpnia 1951 r., a dzień później *Imprimatur*, druk zaś ukończono 5 grudnia 1951 r. Pozostawiono niezmienną dedykację⁴³. W porównaniu z pierwszym wydaniem zmieniono układ graficzny, który spowodował zmianę liczby stron. Rozdział I, który nosił tytuł *Których przeznaczył, tych też i wezwał*, w drugim wydaniu zmieniono na *Zna Pan tych, którzy są jego*. Pozostałe tytuły tylko rozbudowano. Punkt 3 w Rozdziale III miał tytuł *Głos tradycji*, a w drugim wydaniu *Głos chrześcijańskiej tradycji*. Rozdział VI miał tytuł *O liczbie predestynowanych*, a w drugim wydaniu *O liczbie predestynowanych do nieba*. Ostatni

³⁹ M. Ziółkowski, *Tajemnica przeznaczenia*, Sandomierz 1950, s. 3-5.

⁴⁰ Archiwum Parafii Kopcie, *Liber mortuorum 1944-2004*, akt nr 16 z 1949 r.; tamże, akt nr 18 z 1945 r.

⁴¹ M. Ziółkowski, *Tajemnica przeznaczenia*, s. 7.

⁴² J. Krasieński, *Recenzja książki »Tajemnica przeznaczenia«*, KDS 43:1950, nr 3, s. 140.

⁴³ M. Ziółkowski, *Tajemnica przeznaczenia*, wyd. 2, Sandomierz 1951, s. 3-5.

Rozdział VII miał tytuł *Znaki przeznaczenia*, a w drugim wydaniu *Znaki przeznaczenia do chwały*.

Kolejna książka dotyczyła zagadnienia zmartwychwstania ciał. Pomimo, że *Nihil obstat* wydano 3 sierpnia 1950 r., a dzień później *Imprimatur*, druk ukończono dopiero 20 kwietnia 1951 r., w liczbie 1500 egzemplarzy⁴⁴. Dedykacja książki była podobna do tej z pierwszej, ale nawiązująca do tematyki zmartwychwstania: „Najświęszemu Sercu Jezusa, które jest »życiem i zmartwychwstaniem naszym« pracę niniejszą poświęcam. Autor” i pojawiło się motto oparte na dwóch cytatach z Pisma Św.: „Rzekł Jezus: Jam jest zmartwychwstanie i żywot: kto we mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie. A wszelki, który żyje a wierzy we mnie, nie umrze na wieki” (Jan 11,25-26). „Pocieszajcie się wzajemnie tymi słowy” (1 Tes 4,18)⁴⁵.

Można więc zauważyć, że ks. Marcin Ziółkowski otaczał kultem Najświętsze Serce Jezusa i w Nim upatrywał zbawienia i życia wiecznego człowieka. W części „Od autora” napisał: „Nie ulega wątpliwości, że dogmat zmartwychwstania ciał jest jednym z najpiękniejszych w katolickiej nauce o rzeczach ostatecznych. Przypomina on bowiem człowiekowi tę pełną pociechy prawdę, że nie tylko dusza jest nieśmiertelna, żyje dalej po śmierci, ale i ta materialna część jego istoty, a mianowicie ciało powstanie kiedyś z prochów ziemi do życia. Mam nadzieję, że praca niniejsza, choć skromna objętościowo [80 stron – przypis GM], przyczyni się jednak przynajmniej trochę do umiłowania tych wzniosłych ideałów, które kryje w sobie nauka o zmartwychwstaniu ciał”⁴⁶. Książka ta miała sześć rozdziałów i jedno wydanie.

Kolejna książka ks. Ziółkowskiego to podręcznik do nauki eschatologii. O ile wcześniejsze publikacje miały od kilkudziesięciu do stu kilkunastu stron, to *Eschatologia* miała aż 452 strony tekstu. Posiadała kolorową okładkę zaprojektowaną przez Stanisława Hiszpańskiego. Wydana została w Wydawnictwie Diecezjalnym w Sandomierzu, w nakładzie 3000 egzemplarzy. *Nihil obstat* wydano 27 lutego 1958 r., *Imprimatur* 1 marca, a druk ukończono w lipcu 1959 roku⁴⁷. Spis treści był już znacznie rozbudowany – podzielony był na 10 części, z których każda miała oddzielną numerację rozdziałów⁴⁸. W recenzji opublikowanej w „Kronice Diecezji Sandomierskiej” podkreślono biegłość autora w opisywanej kwestii, czytanie także w literaturze zagranicznej (łacińskiej i francuskiej, mniej w niemieckiej

⁴⁴ Tenże, *Dogmat zmartwychwstania ciał*, Sandomierz 1951, s. 3-5.

⁴⁵ Tamże, s. 5.

⁴⁶ Tamże, s. 7.

⁴⁷ M. Ziółkowski, *Eschatologia*, Sandomierz 1958, s. 2-3, 456.

⁴⁸ Tamże, s. 449-452.

i angielskiej), przytaczanie tekstów biblijnych, Ojców Kościoła i innych teologów. Uwzględnił on także materiał z wierzeń przedchrześcijańskich i współczesnych niechrześcijańskich oraz wiedzę z nauk ścisłych⁴⁹. W 1962 roku wyszło drugie wydanie tej książki. *Nihil obstat* wydano 15 stycznia, *Imprimatur* 22 stycznia tego roku, a druk ukończono 27 kwietnia 1963 r., w nakładzie aż 3900 egzemplarzy, co świadczy o naprawdę dużym zainteresowaniu dziełem. Liczba stron tekstu wynosiła 562, ale wynikało to głównie z innej szaty graficznej, choć pewne kwestie rozszerzono w porównaniu z pierwszym wydaniem. Zamieniono kolejnością część drugą i trzecią z pierwszego wydania, część dziesiąta zmieniła nazwę z *Drugie przyjście Chrystusa na ziemię i sąd ostateczny* na *Paruzja Chrystusa i sąd ostateczny* oraz część dziesiąta z *Nowe niebiosa i nowa ziemia* na *Odnowienie wszechświata*⁵⁰. *Eschatologia* księdza Ziółkowskiego została napisana w przeddzień rozpoczęcia Soboru Watykańskiego II, jednak tematyka w niej poruszana pozostaje do dzisiaj aktualna.

Następną wydaną pracą kilka lat po zakończeniu obrad soborowych, była *Teologia kosmosu*. Swoim zakresem obejmowała również eschatologię, ale w ujęciu skali całego wszechświata. *Nihil obstat* oraz *Imprimatur* wydano 16 maja 1970 r. Złożono ją do druku w Wydawnictwie Diecezjalnym w Sandomierzu 13 października tego roku. Druk ukończono w maju 1971 roku. Okładkę zaprojektował ks. Stanisław Makarewicz (1940-2009)⁵¹. Całość podzielono na sześć rozdziałów, a każdy z nich na oddzielne paragrafy, z czego najobszerniejszy był trzeci rozdział pracy⁵². Już w „Przedmowie” autor wyjaśnił swoje teologiczne zainteresowania kosmosem: „Wszechświat materialny jest przedmiotem nie tylko filozofii i różnych gałęzi nauk przyrodniczych. Jest on również przedmiotem teologii”⁵³. Na jej końcu napisał: „Niniejsza rozprawa najwięcej miejsca poświęca eschatologii kosmosu. Eschatologia kosmosu bowiem w kontekście końcowych wydarzeń w skali wszechświatowej ukazuje w całej pełni ostateczny cel stworzenia i właściwy sens historii”⁵⁴.

⁴⁹ J. Krasiński, *Recenzja książki »Eschatologia«*, KDS 52:1959, nr 10, s. 311-312.

⁵⁰ M. Ziółkowski, *Eschatologia*, wyd. 2, Sandomierz 1962, s. 4, 564; toż, wyd. 1, s. 449-452; toż, wyd. 2, s. 559-562.

⁵¹ Tenże, *Teologia kosmosu*, Sandomierz 1971, s. 4, 240; Radomska pamięć o zmarłych, <http://www.diecezja.radom.pl/ogolne-artykuly/380-radomska-pami-o-zmarlych>, [dostęp 11 czerwca 2014 r.].

⁵² Tamże, s. 237-238.

⁵³ Tamże, s. 6.

⁵⁴ Tamże, s. 8.

W recenzji ks. Michała Hellera z Tarnowa⁵⁵ zwrócono uwagę, że sam fakt podjęcia tematu o kosmosie przez teologa jest czymś pozytywnym. Jednak zarzucał mu niedostatecznie opanowaną wiedzę z zakresu nauk przyrodniczych. Poddał analizie podrozdział pierwszy z rozdziału pierwszego pt. *Kosmogeneza*. Autor recenzji zarzuca ks. Ziółkowskiemu używanie nieprecyzyjnego języka i przestarzałych danych, łączenie w jedną dwu sprzecznych ze sobą teorii dotyczących kosmosu oraz podawanie obok siebie teorii aktualnych i już nie obowiązujących. Książkę uważał wręcz za „szkodliwą”, z punktu widzenia fizyki i kosmologii. Postulował „współpracę” seminariów duchownych z ośrodkami akademickimi, by klerycy mieli większą wiedzę na aktualne tematy naukowe⁵⁶. Dodać należy, że dzisiaj ten postulat jest już realizowany.

Ostatnia książka ks. Ziółkowskiego została wydana w Kanadzie w 1975 roku. Okoliczności jej wydania związane były z wyjazdem autora w odwiedziny do swojego najstarszego brata Jana, który mieszkał w Toronto. Ks. Ziółkowski przebywał tam przez rok, od lipca 1974 roku do połowy czerwca 1975 roku⁵⁷. *Nihil obstat* do książki został wydany w Sandomierzu 17 stycznia 1974 r., a *Imprimatur* tamże dwa dni później. Okładkę zaprojektował ks. dr Stanisław Makarewicz. Dedykacja do książki brzmiała następująco: „Mojemu bratu Janowi Ziółkowskiemu (zam. w Toronto, Ontario) niniejszą książkę poświęcam. Autor”⁵⁸.

Drukiem wyszła na początku 1975 roku w drukarni „Paul Malak & Son”, znajdującej się pod adresem Toronto-Ontario 2255 Dundas St. W.⁵⁹ Pisząc w „Przedmowie” o wszechświecie, autor zauważył: „Wszechświat ma najściślejszy związek z Bogiem tak jak skutek ze swoją przyczyną sprawczą”⁶⁰. Dalej napisał, jak będzie wyglądał koniec świata: „Przyczyną zaś tej katastrofy kosmicznej, [tzn. końca świata – przyp. GM] będzie ogień, jak mówi św. Piotr: »To samo słowo (Boże) zabezpieczyło obecnie niebo i ziemię jako zachowane dla ognia na dzień sądu... Jak złodziej

⁵⁵ M. Heller, *Recenzja książki »Teologia kosmosu«, „Collectanea Theologica”* 42:1972, z. 2, s. 179-181. Michał Heller (ur. 1936), święcenia kapłańskie przyjął w 1959 r. w Tarnowie, studiował na Wydziale Filozofii KUL, gdzie uzyskał doktorat z kosmologii relatywistycznej oraz habilitację (1969), profesor zwyczajny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (1990). http://pl.wikipedia.org/wiki/Micha%C5%82_Heller [dostęp 11 czerwca 2014 r.].

⁵⁶ M. Heller, *Recenzja książki*, s. 181.

⁵⁷ G. Misiura, *Życie i działalność*, s. 54-55.

⁵⁸ M. Ziółkowski, *Teologia końca świata*, Toronto 1975, s. 4-6.

⁵⁹ Tamże, s. 4. O terminie jej wydania należy wnioskować z dedykacji, jaką autor napisał na egzemplarzu dla ks. Makarewicza, w dniu 27 marca 1975. Tamże, s. 2.

⁶⁰ Tamże, s. 10.

przyjdzie dzień Pański, w którym niebo ze świstem przeminie, gwiazdy się w ogniu rozsypią.» (2P 3,7,10) Wszystko więc stanie w płomieniach i rozpadnie się na najprostsze elementy – *solvet seaculum in favilla*. (...) Świat – z powodu panującego na nim ładu – nazwany przez starożytnych *kosmos* w dniu swego końca zostanie zdeorganizowany i pozbawiony piękna. »Przemija postać tego świata,« (1Kor 7,31) – mówi św. Paweł. Takie już jest bowiem nieubłagane prawo przemijalności wszystkiego, co jest doczesne. Kreacja materialna jednak nie zostanie nigdy unicestwiona. Po konflagracji powszechnej u kresu czasów i w czasie powrotu Chrystusa nastąpi zmartwychwstanie umarłych i odnowienie wszechświata⁶¹. Dalej przytaczał też soborowe dokumenty, co jest dowodem na uwzględnianie najważniejszego i najnowszego wówczas stanowiska Kościoła. Dziękował też za pomoc w wydaniu książki „na Kanadyjskiej Ziemi – w Toronto”, ks. Ryszardowi Kosianowi OMI⁶². Książka posiada cztery rozdziały, z czego dwa pierwsze mają rozbudowaną strukturę⁶³.

W ramach podsumowania należy podkreślić, że w pierwszych swych książkach, wydanych przed rozpoczęciem Soboru Watykańskiego II, ks. Marcin Ziółkowski korzystał z polskiego wydania Pisma Świętego w jezuickim przekładzie z 1935 roku⁶⁴. Prawdopodobnie posiadał jego egzemplarz jeszcze z czasów swojej młodości, gdy był w zakonie. W obu wydaniach *Eschatologii* korzystał jednak z Nowego Testamentu w przekładzie późniejszym, z 1952 roku⁶⁵. W dwóch ostatnich jego książkach, wydanych w latach 70. XX wieku, nie podano informacji o wydaniu Pisma Świętego, z którego cytowano przytaczane fragmenty. Przypuszczalnie było to wydanie z 1952 roku lub późniejsze, posoborowe.

⁶¹ Tamże, s. 14-15.

⁶² Tamże, s. 18. Ryszard Kosian OMI (ur. 1932), święcenia kapłańskie przyjął w 1958 r., przez 10 lat pracował w Polsce, w 1969 r. wyjechał do Kanady i pracuje tam w duszpasterstwie polonijnym. http://www.tnpolonia.com/ks_kosian_01.html [dostęp 11 czerwca 2014 r.].

⁶³ M. Ziółkowski, *Teologia końca świata*, s. 139.

⁶⁴ Tenże, *Dogmat widzenia uszczęśliwiającego w świetle eschatologii katolickiej*, Sandomierz 1946, przypis 1, s. 7; toż, wyd. 2, przypis 1, s. 7; tenże, *Tajemnica przeznaczenia*, Sandomierz 1950, przypis 2, s. 62; toż, wyd. 2, przypis 2, s. 78; tenże, *Dogmat zmartwychwstania ciał*, Sandomierz 1951, przypis 2, s. 9; tenże, *Eschatologia*, Sandomierz 1958 (tylko Stary Testament), przypis 1, s. 5; toż, wyd. 2 (tylko Stary Testament), przypis 1, s. 5.

⁶⁵ Tenże, *Eschatologia*, Sandomierz 1958, przypis 1, s. 5; toż, wyd. 2 (teksty z Nowego Testamentu w języku greckim pochodzą z krytycznego wydania rzymskiego z 1957 r.), przypis 1, s. 5.

* * *

Ksiądz Marcin Ziółkowski zasługuje na uznanie w oczach współczesnych ludzi. Prezentacja jego losów, a także okoliczności wydania napisanych przez niego książek, przybliżyły jego postać współczesnemu czytelnikowi. Podziw może budzić jego wytrwałość i konsekwencja w dążeniu do kapłaństwa, która trwała przez wiele lat i napotykała na różne okoliczności, związane także z losami Polski. Będąc już kapłanem, podjął pracę pisarską, która wymagała od niego ciągłego doskonalenia się i zdobywania nowej wiedzy. Prezentacja zagadnień w jego książkach jest bardzo przystępna i nawet bez specjalistycznej wiedzy teologicznej można przyswoić sobie przekazane tam treści. Jego ciekawe i obfite w wydarzenia życie oraz spuścizna z zakresu eschatologii, jaką pozostawił przyszłym pokoleniom, nie powinny zostać zapomniane.

Ks. Marcin Ziółkowski (1914-1976)

The circumstances of publishing Rev. Marcin Ziółkowski's books (1914-1976)

The following article presents in detail the circumstances of publishing books written by Rev. Marcin Ziółkowski; it does not refer to the articles written by him. His 6 books discuss the issues connected with eschatology. They are written for the general public, which makes them accessible to readers who have no theological training. At the beginning, the article focuses on Rev. Ziółkowski's biography, including his path to the priesthood. Rev. Ziółkowski was a priest of the Diocese of Lutsk in Volyn, but he worked in Sandomierz, where he was a school prefect, a notary of the Episcopal Court, the Defender of the Bond and the rector of St. Jacob Church. The paper also describes the circumstances in which Rev. Ziółkow-

ski obtained a Master's degree in theology at the Faculty of Theology of the Jagiellonian University in Cracow. Rev. Marcin Ziółkowski published his works throughout his priestly life, and thus he contributed to preaching the Word of God.